

Budapestre vonatkozó újságcikk

Osztályozás

48(064.5)

Szerző: *Sebestyén Ede*

Hely

Saint-Saëns

Cím: *Saint-Saëns látogatása és hangversenye Budapesten*

Idő

"1935"

Forrás: *Magyar Hírlap*

Személy

Bpest

1935. 13

Helyszám

(Helv)

(Idő)

(Köt. v. füzet)

Saint-Saëns látogatása és hangversenye Budapesten

Míg Olaszország Bellini halálának századik évfordulóját ünnepli, Franciaország Saint-Saëns Camillénak, a *Sámson és Delila* szerzőjének, az újjászületett francia zene egyik legértékesebb újáteremtőjének emlékére gyűjt ünnepi fáklyákat születésének századik évfordulóján.

Saint-Saëns Párizs gyermeke. Mint ember, mint zeneszerző, mint zongoraművész s mint dirigens is igazán és teljesen párizsi.

Október 9-én volt száz esztendeje, hogy megszületett. Már hét éves korában kezdett muzsikát tanulni: zongorát, orgonát, zeneszerzést, elméletet. Gounod és Halévy is mesterei voltak.

A tanulásban nagyon gyorsan haladt. Tizenegy esztendősen már nyilvánosan szerepelt, nagyon szép sikerrel; tizenhat éves volt, amikor első szimfóniáját a Szent Cecilia Társaságban előadták, húsz esztendősen volt, amikor a Saint Méry templomban elfoglalta az orgonaülést, három évvel később pedig Párizs egyik legelőkelőbb templomába, a *Madelaine*-be hívták orgonistának és dirigensnek.

Negyvenkét éves koráig csak orgonált és komponált; mint zongoraművész nem szerepelt sokat. De tovább nem bírta ki. Hirtelen föléledt a temperamentuma s amikor sok művész már belefárad az utazásba és

megtelepszik valahol, ő akkor indult világgá. Előbb Európában szerepelt: Belgiumban, Angliában, Oroszországban, Németországban, Spanyolországban, Ausztriában és Magyarországon. Életét is útközben fejezte be: Algírban halt meg 1921-ben, december tizenhatodikán, nyolcvanhat éves korában.

A sors nagyon kegyes volt hozzá. Amikor a *Sámson és Delila* elindult a világ nagy operaszínpadai felé, — 1877-ben nevét korábbi művei révén már mindenütt ismerték és becsülték; a siker útja világszerte nyitva volt előtte. Ez is hátorította a templomi állástól való szabadulásra és a szorgalmas alkotó munkára.

Saint-Saëns a klasszikus irány híve maradt a kompozícióiban, de formanyelve teljesen modern. Tehetségének erősebb oldala nem az eredetiség és a mélység volt. (*Wagner* és *Liszt* hatása sok művén kiütöközik), de annál erősebb volt munkáiban a szépség kultusza, a monumentális fölépítés, a lendületes pátosz és a nagy gondosság kifejezésben, formában és kidolgozásban. Ezekben a gyors munkatempó legkevésbé sem korlátozta.

Isten hosszú időt adott neki a munkára s ő alaposan kihasználta ezt. Százhárom opus maradt utána és néhány számozatlan mű. Operái közül igazi nagy világsikert csak a

Sámson és Delila jelentett, de szép eredményt ért el az európai színpadokon a *Barbárok* és *Dejanira* is. Operákon kívül szimfóniákat, oratóriumokat, miséket, szimfónikus költeményeket, énekkari és kisebb zenekari műveket, hegedű-, zongoraversenyekeket, kamarazene-műveket és dalokat komponált, amelyekkel évtizedeken át sűrűn szerepelt a hangversenyek műsorain. De zenei irodalommal foglalkozott s néhány igen érdekes zeneelméleti könyvet írt és érdekes életrajzokat, amikért az *Institut* beválasztotta tagjai közé.

Még két érdekes momentum az életéből:

Dieppe-ben, családi fészékében, megalapította 1897-ben a *Saint-Saëns-Múzeumot*, sok szép ajándékkal, művei kézírataival és emléktárgyakkal.

Béziersben, Hérault megye székvárosában, jelen volt 1907-ben saját szobrának a leplezésén.

Ezután még tizennégy évig élt mint élő szobor ...

Hangverseny Budapesten

A *Filharmoniai Társaság* meghívására 1879-ben, márciusban Budapestre jött, hogy az 5-iki hangversenyen szerepeljen. Akkor éppen Budapesten volt *Liszt Ferenc* is, akit Saint-Saëns mesterül tisztelt. A párizsi művész 4-én érkezett meg és másnap délelőtt meglátogatta mesterét, aki nagy szeretettel fogadta.

Saint-Saëns három művével szerepelt a *Filharmonia* műsorán:

- IV. zongoraverseny* (C-moll)
- Danse macabre*
- Herkules ifjúsága* (Ujdonság).

A nagy izgalommal várt estéről ezt írta egyik legnagyobb lap kritikusa:

„A ma este rendezett filharmonikus hangverseny legfőbb vonzóereje *Saint-Saëns* Camille francia zeneköltő és zongoraművész közreműködése volt. A Vigadó nagytermét nagy és fényes közönség foglalta el. A főrangú világ és a művészvilág legkiválóbb képviselőit láttuk ott az első sorokban. Ott

ült *Liszt Ferenc* is, aki Saint-Saënst némileg a maga tanítványának tekintheti.

A francia zeneköltő külseje éppen nem mondható romantikusnak s ebben a tekintetben valószínűleg sokan csalódtak, akik a *Danse macabre* szerzőjét képzeletben felruházták démonian érdekes vonásokkal. Saint-Saëns külsején semmi sem árulja el a me rész, sőt bizarr zeneképek alkotóját.

Mint virtuóz saját IV. számú zongoraversenyét mutatta be zenekari kísérettel. A végén, szünni nem akaró tapsra, eljátszott még egy zongoradarabot. Mint zeneköltő két szimfóniai költeményét: a *Herkules ifjúságát* és a már jól ismert *Haláltáncot* vezényelte. Az első az újkori szimfóniai költemények közé sorozható, melyben a bacchanalia féktelen tombolása a hangszerelés legmagasabb bravúrával van kifejezve. A közönség mégsem ezt, hanem a *Danse macabre-t* újrátáta, valószínűleg népszerűbb voltáért.

A filharmoniai hangverseny után nem utazott el a párizsi mester Budapestre. Liszt Ferenc itt marasztalta.

Orgona, Rác Pali és Berkes Lajos

A hangversenyt követő nap délelőttjén

Liszt Ferenc és *Agai* Adolf, a népszerű *Borsszem Jankó* szerkesztőjének kívánságára a dohányuccai zsinagógában kipróbálta Saint-Saëns az orgonát. Erről így számolt be egyik ujság:

„Saint-Saëns ma délelőtt a dohányuccai izraelita templomban orgonán játszott. Csak öt-hat ember tudta ezt előre, ennek dacára a templom megtelt hallgatósággal, mely Saint-Saëns művészi orgonajátékában gyönyörködött. Ott volt Liszt Ferenc is. Az orgona többször megakadt, ami megzavarta a különböző játékokat. Saint-Saëns azon a címen játszott az izraelita templomban, hogy megvizsgálja az orgonát.“

Este *Edelspacher-Blaskovich* Mária aszszony látta vendégül a párizsi művészt és Liszt Ferencet, a budapesti előkelő társaság nagyszámú tagjaival együtt. Amikor a két művész megérkezett, az előkelő vendégek föllállással üdvözölték. *Berkes Lajos* bandája pedig rázendített a *Rákóczi indulóra*. Saint-Saëns elbűvölten állt meg az ajtóban és percekig tartott, míg a fogadtatá. nagyszerű meglepetéséből magához tért.

A társaság késő éjjelig együtt maradt és Liszt Ferenc *Michalovich* Ödönnel a zongora mellett is szórakoztatta a vidám vendégsereget. A párizsi művész nagyon elemében volt.

— *Sohasem hittem volna,* — mondta egyik szomszédjának, — *hogy Budapesten ilyen otthonosan fogom magamat érezni.*

Hal-ebéd és újabb hangverseny

Március 7-én, a negyedik napon, Liszt Ferenc hívta meg Saint-Saënst és néhány más művészt és zenekarót hal-ebédre. Jóféle halételek egész gazdag sorozata került az asztalra, paprikásan, sültve, forrázva és jó szeszárdi borok is voltak természetesen. Liszt Ferenc szeszárdi barátja, *August* Antal báró gondoskodott róla, hogy Liszt ne fogyjon ki a szeszárdi bikavérből.

Este ünnepi előadás volt a Nemzeti Színházban, *Sztiglieti* Ede emlékezetére. A *világ urai* című szomorújátékát adták elő, díszes közönség előtt. Erkel Sándor nyitány helyett a *Herkules ifjúságát* vezényelte el Saint-Saëns tiszteletére, akit az igazgatóság meghívott a díszelőadásra. A közönség sokáig ünnepelte a párizsi művészt a *Herkules* elhangzása után és a felvonások között is. Színház után az Európa-szállóban *Rácz* Pali muzsikáját hallgatta a párizsi művész nagy társasággal.

Március 8-án művészt volt a Vigadóban, ismét a legdíszesebb külsőségekkel. A műsoron Saint-Saënsnek három műve szerepelt: a *Danse macabre*, az *A-moll vonósötös* s a *B-dur vonósnygyes*. A tomboló közönség megint megismételtette a *Danse macabre*-i.

mint a Filharmonia hangversenyén. A szerző azzal hálálta meg a nagy ünneplést, hogy zongorához ült és eljátszotta Liszt Ferenc *Venezia e Napoli* című zongoradarabját amelynek befejezése után percekig tapsolt és éljenzett az elragadtatott közönség.

A hangversenyről szóló tudósítás ezzel végződött:

„A program számai közt *Márkus* Emilia kisasszony, a Nemzeti Színház jeles tagja hatásosan szavalta el Arany János *Tetemre-hívás* című balladáját.“

Saint-Saëns március 9-én utazott el Budapestről, még pedig Pozsonyba. Boldogan, halálával eltelve, elbűvölten,

Június 7-én *Gounod*, *Massenet* és *Delibes* társaságában csatlakozott ahhoz a bizottsághoz, amelyet *Zichy* Mihály és *Gouzien* Armand, a párizsi Szépművészeti Múzeum igazgatója szerveztek a *szegedi nagy árvíz károsultjainak segítésére*. Első akciójuk a Nagyoperában rendezett ünnepi hangverseny volt, amely *kétszázötven ezer frankot* jövedelmezett a szegedieknek.

*

A Filharmoniai Társaság 1903-ban ismét meghívta Saint-Saënst. A művész nem jött el, sajnos, csak a következő levél jött helyette:

„Megkaptam a nagyon tisztelettel Igazgató-ság megtisztelő meghívását, hogy vegyek részt a Filharmoniai Társaság egyik hangversenyén. A meghívásnak, nagy sajnálatomra, nem tehetek eleget. A párizsi Opera most kezdte meg *VIII. Henrik* című operám próbáit s ezeken jelen kell lennem. A munkát nagyon gyors tempóban folytatják, úgy hogy rövid időre sem távozhatom Párizsból. A *VIII. Henrik* bemutató előadását a jövő hónap elején fogják megtartani.

Párizs, 1903. április 6.

A legnagyobb tisztelettel

C. Saint-Saëns.

A Sámson és Delila Budapesten

Nagy fellünnést kellett az európai zenevilágban 1877 tavaszán az a hír, hogy Saint-Saëns nem a párizsi Operának nyújtotta be legújabb dalművét, a *Sámson és Delilát*, hanem a *weimari udvari színháznak*. Több francia lap meg is támadta ezért, hiszen hat esztendővel a nagy francia-porosz háború után valóban merész elhatározás kellett hozzá, hogy egy francia — egy *anyira* francia! — zeneszerző először német színpadon mutassa be új művét. Saint-Saëns nem védekezett a támadások ellen. Egyszerűen ki-

jeleltette, hogy ot nagy szeretet es nala koti Liszt Ferenchez, a magyar zenei fejedelemehez, ezért bizza ora a Sámson és Delila sor-sát. Ez a magyarázat teljesen kielégített mindenkit. Liszt Ferenc neve elnémította a legsovínisztább franciákat is.

Budapesten csak huszonnégy esztendővel a weimari bemutató után, 1904-ben került az érdeklődő közönség elé a Sámson és Delila, noha a kritika kezdettől fogva követelte előadását. A Filharmoniai Társaság akkor már több zenekari művét adta elő a minde-nütt ünnepelt szerzőnek. A közönség tehát türelmetlenül várta, hogy végre ezt a nagy-szabású dalművét is megismerhesse.

A bemutató előadást október 22-én tar-tották, ezzel a szereposztással:

Delila	Diósné Handel Berta
Sámson	Anthes György
Dagon, főpap	Beck Vilmos
Abimelek	Ney Bernát
Öreg zsidó	Szendrói Lajos
Filiszteusok hírnöke	Pichler Elemér
Első filiszteus	Kiss Béla
Második filiszteus . .	Szemere Árpád

Az előadást Márkus Dezső vezényelte, aki karmesteri minőségében akkor fejezte be az Operánál első esztendejét. (Régebben korre-petitor volt a színháznál, azután külföldi színházaknál működött mint nagyon nép-szerű és megbecsült dirigens).

Saint-Saëns buja keleti színekben pom-pázó zenéje és mesteri hangszerelése igen nagy hatást tett a budapesti közönségre. Igaz, a Sába királynője zenéjének melegsége és Goldmark zenei lelkének őszinte és fűszeres keletiessége hiányzik Saint-Saëns operájából; viszont a francia mester tudatosabban, mert több technikai finomsággal tudta eltalálni a hatás fölkeltésének és fokozásának legbiz-tosabb módjait és eszközeit.

A Magyar Hírlap kritikusa ezt írta októ-ber 23-án megjelent kritikájában:

„Wagner csak egy volt, nincs folytatása . . . És mi legyen azután? Ilyen kaotikus átmeneti korszakban jól esik olyan egyéniséggel találkozni, aki az ábrándozás fellegein him-bálózik, akit nem zavarnak kétségek és nem sejtli, hogy alatta a földön Prometheusok küzdenek, hogy a rájuk nehezédő bilincsek-ből szabaduljanak. Ilyen egyéniség Saint Saëns. A tegnap embere. Nem szemrehányás ez és nem kicsinylés. Ők, a Szép lovagjai, biztosak voltak a maguk dolgában. Tudták, hogy mit akarnak.

Itt van ez a mai muzsika, a Sámson és Delila. Mily előkelő és milyen díszes, meny-nyire távol esik minden hétköznapi közön-ségességtől! A Sámson és Delila muzsikája egészében inyenceknek való delicatesse . . .“

Saint-Saëns operája huszonnégy esztendő alatt — 1904-től 1928-ig — csaknem százszor került színre, az évi átlag tehát négy elő-adás. És mégsem szerepe' a műsoron hét esztendő óta! Elevenen temették el s helyette reménytelen halottakat igyekeznek föltá-masztani.

Ki tudja: miért?

Sebestyén Ede